

Sygn. akt I A Ca 1098/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 listopada 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	Sędzia SA Małgorzata Stanek
Sędzia SA	Wiesława Kuberska (spraw.)
Sędzia SA	Dorota Ochalska – Gola
Protokolant:	sekr. sąd. Przemysław Trębacz

po rozpoznaniu w dniu 19 listopada 2014 r. w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa J. B. prowadzącej działalność gospodarczą pod nazwą Przedsiębiorstwo Budownictwa (...) J. B. z siedzibą w J.

przeciwko Przedsiębiorstwu (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S.

o zapłatę 151.785,08 zł

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 14 maja 2014 r.,

sygn. akt X GC 104/12

I. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 1 podpunkcie a i d w ten sposób, że:

- w punkcie 1 podpunkt a zasądzoną kwotę 26.099,14 zł obniża do kwoty 8 504,17 (osiem tysięcy pięćset cztery i 17/100) zł z ustawowymi odsetkami od dnia 23 grudnia 2011 r. do dnia zapłaty i oddala powództwo w zakresie kwoty 17 933,97 (siedemnaście tysięcy dziewięćset trzydzieści trzy i 97/100) zł z ustawowymi odsetkami od dnia 23 grudnia 2011 r. do dnia zapłaty;

- w punkcie 1 podpunkt d zasądzoną kwotę 12.467 zł z tytułu zwrotu kosztów procesu obniża do kwoty 10 697,76 (dziesięć tysięcy sześćset dziewięćdziesiąt siedem i 76/100) zł;

II. oddala apelację w pozostałej części;

III. zasądza od Przedsiębiorstwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S. (...) na rzecz (...) prowadzącej działalność gospodarczą pod nazwą Przedsiębiorstwo Budownictwa (...)

J. B. z siedzibą w J. kwotę 956,16 (dziewięćset pięćdziesiąt sześć i 16/100) zł z tytułu zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I ACa 1098/14

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 14 maja 2014 roku wydanym w sprawie o sygnaturze akt X GC 104/12 Sąd Okręgowy w Łodzi:

1. zasądził od Przedsiębiorstwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. (...) na rzecz (...):

a. kwotę 26 099,14 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 23 grudnia 2011 roku do

dnia zapłaty;

b. kwotę 119 586,80 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 27 maja 2011 roku do

dnia zapłaty;

c. odsetki ustawowe od kwoty 5 760,14 zł za okres od dnia 27 maja 2011 roku do

dnia 12 lutego 2012 roku;

d. kwotę 12 467,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu;

2. oddalił powództwo w pozostałym zakresie;

3. nakazał zwrócić J. B. ze Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Łodzi kwotę 1 740 zł tytułem części zaliczki na wydatki uiszczonej przez powódkę i zaksięgowanej w dniu 4 października 2012 roku pod pozycją (...)/ (...).

(wyrok k. 542)

Powyższe rozstrzygnięcie zostało wydane na podstawie ustaleń faktycznych, które Sąd Apelacyjny podziela w całości oraz przyjmuje za własne, za wyjątkiem okoliczności związanej z wysokością i sposobem zapłaty należności w dniu 17 sierpnia 2011 roku.

W świetle tych ustaleń Sąd pierwszej instancji uznał, iż powództwo w przeważającej mierze jest zasadne i jako takie, podlega uwzględnieniu.

Nie ulega wątpliwości, że strony procesu łączyła umowa podwykonawcza z dnia 28 września 2010 roku, mocą której powódka zobowiązała się do wykonania robót i usług podwykonawczych wyszczególnionych w Załączniku nr 1 do umowy, tj. do wbicia grodzic stalowych (ścianek szczelnych stalowych) dł. 6,0m wraz z ich wyrwaniem po okresie dzierżawy do 3 miesięcy w ilości 2,642m² w cenie jednostkowej netto 150,00 złotych/m², a w przypadku wydłużenia okresu dzierżawy ponad 3 miesiące – w cenie 16,00 złotych/m²/miesiąc, na realizowanej przez pozwaną inwestycji o nazwie „Budowa Zachodniej O. P. w ciągu S11, etap IIa, długość 7,74 km”, której inwestorem był Zarząd Dróg Miejskich, natomiast pozwana zobowiązała się do zapłaty umówionego wynagrodzenia.

Analiza przepisów kodeksu cywilnego dotyczących umowy o roboty budowlane doprowadziła Sąd a quo do wniosku, że powódka wywiązała się z ciążących na niej, z mocy łączącej ją z pozwaną umowy podwykonawczej, obowiązków.

W dniu 27 września 2010 roku powódka przystąpiła do wbijania ścianki szczelnej przy przyczółku nr 1. Odbiór tejże ścianki nastąpił w dniu 7 października 2010 roku. Powódka wbiła 741,6 m² ścianki szczelnej. Zatwierdzono obmiar w wysokości 667,44 m² ścianki szczelnej, a 10% pozostawiono na wyciągnięcie ścianek. Następnie, w dniu 14 października 2010 roku powódka przystąpiła do wbijania ścianki szczelnej na podporze nr 2. Odbiór tejże ścianki

nastąpił w dniu 21 października 2010 roku. Powódka wbiła 547,2 m² ścianki szczelnej. Zatwierdzono obmiar w wysokości 492,48 m² ścianki szczelnej, a 10% pozostawiono na wyciągnięcie ścianek. W konsekwencji powyższego, pozwana protokołem odbioru częściowego z dnia 30 października 2010 roku odebrała wykonanie robót w ilości 1.159 m² bez zastrzeżeń, potwierdzając przy tym dotrzymanie terminu wykonania robót przez powódkę. Wartość robót oszacowana została na kwotę 173.998,00 złotych netto i została zaakceptowana przez pozwaną pisemnie. W tym samym dniu, tj. 30 października, pozwana wystawiła powódce certyfikat płatności faktury z dnia 30 października 2010 roku na kwotę 212.277,56 złotych brutto. W dniu 27 października 2010 roku powódka przystąpiła do wbijania kolejnej ścianki szczelnej, tym razem na podporze nr 3. Odbiór tejże ścianki nastąpił w dniu 5 listopada 2010 roku. Powódka wbiła 547,2 m² ścianki szczelnej. Zatwierdzono obmiar w wysokości 492,48 m² ścianki szczelnej, a 10% pozostawiono na wyciągnięcie ścianek. Pozwana protokołem odbioru częściowego z dnia 30 grudnia 2010 roku odebrała wykonanie robót w ilości 492,48 m² bez zastrzeżeń, potwierdzając przy tym dotrzymanie terminu wykonania robót przez powódkę. Wartość robót oszacowana została na kwotę 73.872,00 złotych netto i została zaakceptowana przez pozwaną pisemnie. W tym samym dniu, tj. 30 grudnia, pozwana wystawiła powódce certyfikat płatności faktury z dnia 30 grudnia 2010 roku na kwotę 88.915,13 złotych brutto. Ostatecznie, w dniu 6 grudnia 2010 roku powódka przystąpiła do wbijania ścianki szczelnej na podporze nr 4. Odbiór ścianki szczelnej na tej podporze nastąpił w dniu 15 grudnia 2010 roku. Powódka wbiła 640,98 m² ścianki szczelnej. Zatwierdzono obmiar w wysokości 640,98 m² ścianki szczelnej. Pozwana protokołem odbioru częściowego z dnia 31 stycznia 2011 roku odebrała wykonanie robót w ilości 640,98 m² bez zastrzeżeń, potwierdzając przy tym dotrzymanie terminu wykonania robót przez powódkę. Wartość robót oszacowana została na kwotę 96.147,00 złotych netto. W tym samym dniu, tj. 31 stycznia, pozwana wystawiła powódce certyfikat płatności faktury z dnia 31 stycznia 2011 roku na kwotę 118.260,81 złotych brutto.

Jednocześnie, na podstawie tegoż certyfikatu płatności faktury powódka wystawiła pozwanej fakturę VAT z dnia 30 października 2010 roku, potwierdzającą obowiązek zapłaty na jej rzecz kwoty 212.265,36 złotych brutto, z terminem płatności do dnia 4 grudnia 2010 roku, na podstawie certyfikatu płatności faktury nr (...) powódka wystawiła pozwanej fakturę VAT nr (...) z dnia 30 grudnia 2010 roku, potwierdzającą obowiązek zapłaty na jej rzecz kwoty 90.123,84 złotych brutto, z terminem płatności do dnia 29 stycznia 2011 roku, a na podstawie certyfikatu płatności faktury nr (...) powódka wystawiła pozwanej fakturę VAT nr (...) z dnia 31 stycznia 2011 roku, potwierdzającą obowiązek zapłaty na jej rzecz kwoty 118.260,81 złotych brutto, z terminem płatności do dnia 2 marca 2011 roku.

Jeśli zaś chodzi o spoczywający na stronie pozwanej obowiązek zapłaty wynagrodzenia za wykonane przez powódkę roboty - wskazać należy, że pozwana dopełniła go, jednakże uczyniła to z opóźnieniem, po terminie wymagalności wynikającym z załączonych do pozwu trzech faktur VAT: nr (...). Wszak dopiero w dniu 17 sierpnia 2011 roku pozwana dokonała zapłaty kwoty 177.335,50 złotych, jako rozliczenie wzajemnych należności stron, dokonując jednocześnie kompensaty wierzytelności pozwanej (będących efektem zawartego pomiędzy stronami w dniu 8 marca 2011 roku porozumienia) wynikającej z faktury VAT nr (...) z dnia 21 czerwca 2011 roku z wierzytelnościami powódki przysługującymi jej z przedmiotowych faktur VAT. Po dokonaniu powyższej kompensaty, pozostała do zapłaty wymagalna kwota 177.335,50 złotych i taką też kwotę pozwana uiszczyła na rzecz powódki. Nadto, wcześniej, bowiem w dniu 21 lutego 2011 roku pozwana zapłaciła powódce kwotę 100.000,00 złotych na poczet należności wynikających z faktury VAT nr (...), która to okoliczność nie pozostawała pomiędzy stronami sporna.

Faktem jest, że powódka – pomimo tego, iż w protokołach częściowych odbioru robót, podpisanych przez obie strony procesu, a więc i pozwaną, znalazły się zapisy potwierdzające dotrzymanie przez powódkę terminu wykonania robót – wykonała roboty przy podporze nr 4 z opóźnieniem. Wszak z Załącznika nr 2 do umowy podwykonawczej łączącej strony, stanowiącego jej integralną część i zatytułowanego „harmonogram realizacji robót”, wynikało, że 2000 m² ścianki szczelnej (wbicie i wyciągnięcie) winno zostać wykonane do końca października 2010 roku, a 642 m² tejże ścianki winno zostać wykonane do połowy listopada 2010 roku, tymczasem nie ulega wątpliwości, że odbioru ścianki szczelnej na podporze nr 4 dokonano w dniu 15 grudnia 2010 roku, a zatem z miesięcznym opóźnieniem. Powódka wbiła wówczas 640,98 m² ścianki szczelnej. Zatwierdzono obmiar w wysokości 640,98 m² ścianki szczelnej.

Natomiast jeśli chodzi o roboty przy podporze nr 3 – wykonane one zostały również z nieznacznym opóźnieniem. Odbioru ścianki szczelnej na podporze nr 3 dokonano bowiem w dniu 5 listopada 2010 roku, a więc parę dni po ustalonym przez strony terminie, przewidzianym przecież na koniec października 2010 roku. Powódka wbiła wówczas 547,2 m² ścianki szczelnej. Zatwierdzono obmiar w wysokości 492,48 m² ścianki szczelnej, a 10% pozostawiono na wyciągnięcie ścianek.

Nie mniej jednak, wyraźnego podkreślenia wymaga, że oprócz twierdzeń strony pozwanej na powyższą okoliczność, jak i zawnioskowanych przez pozwaną dowodów potwierdzających ją, pozwana nie podniosła żadnego zarzutu związanego z opóźnieniem się przez powódkę z wykonaniem powierzonych jej prac, np. zarzutu potrącenia należności przysługujących pozwanej z powyższego tytułu, jak też – a może przede wszystkim – nie zgłosiła żadnego roszczenia z tym związanego. W tej sytuacji, bezcelowym było dokonywanie rozważań w zakresie zasadności dochodzonego przez powódkę roszczenia o zapłatę odsetek ustawowych, w tym – jego wysokości. Skoro bowiem pozwana nie zgłosiła żadnego roszczenia przeciwnego, mogącego mieć ewentualny wpływ na roszczenie powódki, to - wobec przedstawionych przez powódkę okoliczności stanu faktycznego i materiału dowodowego, w oparciu o który został on ustalony - roszczenie powódki uznać należało za w pełni zasadne.

Jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi – art. 481 § 1 k.c.

Mając powyższe na uwadze, Sąd zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 26.099,14 złotych tytułem odsetek ustawowych wynikłych z nieterminowego uregulowania następujących faktur VAT: nr (...) (pkt 1 ppkt a wyroku). Przy czym:

- w zakresie faktury VAT nr (...) – Sąd zasądził odsetki ustawowe w wysokości 2.778,08 złotych za okres od dnia 6 grudnia 2010 roku do dnia 21 lutego 2011 roku, tj. do dnia w którym pozwana uregulowała na poczet powyższej faktury kwotę 100.000,00 złotych oraz w wysokości 10.196,16 złotych za okres od dnia 6 grudnia 2010 roku do dnia 17 sierpnia 2011 roku, tj. do dnia w którym pozwana dokonała zapłaty kwoty 177.335,50 złotych, jako rozliczenie wzajemnych należności stron wynikających m.in. z powyższej faktury,

- w zakresie faktury VAT nr (...) – zasądził odsetki ustawowe w wysokości 6.259,29 złotych za okres od dnia 4 lutego 2011 roku do dnia 17 sierpnia 2011 roku, tj. do dnia w którym pozwana dokonała zapłaty kwoty 177.335,50 złotych, jako rozliczenie wzajemnych należności stron wynikających m.in. z powyższej faktury,

- w zakresie faktury VAT nr (...) – Sąd zasądził odsetki ustawowe w wysokości 6.865,61 złotych za okres od dnia 8 marca 2011 roku do dnia 17 sierpnia 2011 roku, tj. do dnia w którym pozwana dokonała zapłaty kwoty 177.335,50 złotych, jako rozliczenie wzajemnych należności stron wynikających m.in. z powyższej faktury.

O odsetkach ustawowych od w/w kwoty orzeczono w oparciu o przepis art. 482 § 1 k.c., zasądzając je od dnia wniesienia pozwu, tj. od dnia 23 grudnia 2011 roku.

Sąd oddalił natomiast powództwo w zakresie dochodzonej pozewm kwoty 339,00 złotych z tytułu odsetek ustawowych wynikłych z nieterminowego uregulowania w/w faktur VAT (pkt. 2 wyroku).

W zakresie drugiego z roszczeń - jak to już wcześniej zostało podniesione, zgodnie z Załącznikiem nr 1 do umowy podwykonawczej, kwota wynagrodzenia przysługującego powódcie obejmowała wbicie grodzic stalowych (ścianek szczelnych stalowych) dł. 6,0m wraz z ich wyrwaniem po okresie dzierżawy do 3 miesięcy w ilości 2,642m² w cenie jednostkowej netto 150,00 złotych/m², a w przypadku wydłużenia okresu dzierżawy ponad 3 miesiące – w cenie 16,00 złotych/m²/miesiąc, na realizowanej przez pozwaną inwestycji.

Stosownie do treści art. 693 § 1 k.c., przez umowę dzierżawy wydierżawiający zobowiązuje się oddać dzierżawcy rzecz do używania i pobierania pożytków przez czas oznaczony lub nieoznaczony, a dzierżawca zobowiązuje się płacić wydierżawiającemu umówiony czynsz.

Na gruncie przedmiotowej sprawy niewątpliwym jest, że pozwana po upływie 3 miesięcy od wbicia ścianek szczelnych nadal wykorzystywała na potrzeby budowy MS 6A ścianki szczelne stanowiące własność powódki.

W ocenie Sądu pierwszej instancji, postanowienia § 3 ust. 5 umowy podwykonawczej, na które powołuje się pozwana, a z których wynika że „wszelkie roszczenia powódki wynikające z niniejszej umowy (...) uwarunkowane są powiadomieniem pozwanej o okolicznościach uzasadniających żądanie roszczeń w ciągu 14 dni od ich wystąpienia oraz przekazania w tym terminie do pozwanej pisemnego roszczenia w sposób zgodny z kontraktem, pod rygorem utraty prawa do żądania spełnienia tych roszczeń, a powódka zrzeka się zgłaszania i żądania spełnienia roszczeń wynikających z umowy po terminie 14 dni od daty wystąpienia okoliczności, o których mowa w zdaniu poprzednim”, nie mogły odnieść skutku w stosunku do roszczenia o zapłatę wynagrodzenia za dzierżawę ścianek szczelnych ponad okres trzech miesięcy. Po pierwsze, roszczenie to wynikało z literalnego brzmienia samej umowy podwykonawczej łączącej strony, trudno zatem przyjąć, że o coś, co wprost wynika z umowy, należy dodatkowo występować z odrębnym żądaniem. Po drugie zaś, przyjmując nawet sposób rozumowania pozwanego, trudno wyobrazić sobie, w jaki sposób miałyby nastąpić zgłoszenie żądania zasądzenia wynagrodzenia z tytułu dzierżawy ścianek umownych ponad okres 3 miesięcy w sytuacji, w której nie było z góry określonego czasu trwania tej dzierżawy ponad w/wskazany okres i nie wiadomo było, ile czasu ścianki szczelne będą faktycznie dzierżawione. Sytuacja, iż powódka w odstępach czasu nie dłuższych niż 14 dni po upływie 3-miesięcznego okresu dzierżawy miałyby zgłaszać pozwanej swoje żądanie w zakresie zapłaty wynagrodzenia za dzierżawę, wydaje się być zupełnie absurdalną.

W ocenie Sądu, bez znaczenia pozostawała także okoliczność całkowitego wstrzymania prac na budowie w okresie od marca mniej więcej do połowy maja 2011 roku z uwagi na okres wylęgu ptaków i fakt, że przedmiotowa inwestycja prowadzona była na obszarze chronionym programem Natura 2000. Materiał dowodowy zgromadzony na kanwie rozpatrywanego przypadku potwierdził bowiem, że dzierżawa ścianek szczelnych należących do powódki trwała dużo dłużej niż okres wylęgu ptactwa, wpływający na wstrzymanie prac na budowie. Dowodzi to tego, że to nie program Natura 2000, a więc okoliczność całkowicie niezależna od stron, powodował opóźnienie momentu wyciągnięcia ścianek szczelnych przez powódkę, lecz szereg innych okoliczności sprawiających, że ostateczne wyciągnięcie ścianek szczelnych nastąpiło dopiero w sierpniu 2011 roku.

Mając powyższe na uwadze oraz mając na względzie fakt, że żądanie powoda zasądzenia wynagrodzenia za dzierżawę ścianek szczelnych dotyczy okresu wyłącznie: 105 dni (przyczółek nr 1), 91 dni (podpora nr 2), 76 dni (podpora nr 3) i 38 dni (podpora nr 4), Sąd zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 119.586,80 złotych tytułem wynagrodzenia za dzierżawę ścianek szczelnych do dnia 22 kwietnia 201 roku (pkt 1 ppkt b wyroku).

O odsetkach ustawowych od w/w kwoty orzeczono w oparciu o przepis art. 482 § 1 k.c., zasądzając je od dnia następującego po dniu wymagalności faktury VAT nr (...) obejmującej powyższą należność, tj. od dnia 27 maja 2011 roku.

Jednocześnie, Sąd oddalił powództwo w zakresie kwoty 5.760,14 złotych. Wszak w dniu 13 lutego 2012 roku pozwana uiszcza powódce w/w kwotę w drodze przelewu bankowego. W tej sytuacji, żądanie jej zasądzenia uznać należy za bezzasadne (pkt 2 wyroku).

O odsetkach ustawowych wynikłych z nieterminowego uregulowania w/w kwoty 5.760,14 złotych Sąd orzekł w oparciu o przepis art. 481 § 1 i 2 k.c., zasądzając je od dnia 27 maja 2011 roku (data wymagalności należności) do dnia 12 lutego 2012 roku (data płatności w/w kwoty) (pkt. 1 ppkt c wyroku).

O kosztach procesu orzeczono w oparciu o przepis art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. i § 6 pkt. 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz

ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. Nr163, poz. 1349 ze zm.), zasądzając od pozwanej na rzecz powódki kwotę 12.467,00 złotych. Na koszty te złożyła się opłata sądowa od pozwu w wysokości 7.590,00 złotych, wynagrodzenie pełnomocnika procesowego w wysokości 3.600,00 złotych, opłata skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17,00 złotych i wynagrodzenie biegłego sądowego uiszczony przez powódkę w toku procesu w wysokości 1.260,00 złotych (pkt 1 ppkt d wyroku).

Na podstawie art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2010 roku Nr 90, poz. 594 ze zm.), orzeczono o zwrocie na rzecz powódki ze Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Łodzi kwoty 1.740,00 złotych tytułem niewykorzystanej zaliczki na biegłego (pkt 3 wyroku).

(uzasadnienie k. 550-562)

Apelację od w/w orzeczenia złożyła strona pozwana, zaskarżając je w części (tj. w zakresie pkt. 1 i 3) i zarzucając:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego, a w szczególności:

a. art. 498 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 499 k.c. poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, iż objęte zarzutem potrącenia roszczenie pozwanego wynikające z faktury VAT nr (...) z dnia 21 czerwca 2011 roku nie doprowadziło do umorzenia wzajemnych wierzytelności ze skutkiem wstecznym, tj. od dnia kiedy potrącenie stało się możliwe, nie uwzględniając momentu powstania i wymagalności wierzytelności pozwanej względem powoda wynikającej z przedmiotowej faktury VAT, a zatem momentu, od którego potrącenie stało się możliwe, a także wstecznego skutku zarzutu potrącenia;

b. art. 65 k.c. i art. 693 k.c. poprzez błędną ich wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że powódka jest uprawniona do naliczania wynagrodzenia za dzierżawę ścianek szczelnych do dnia 22 kwietnia 2011 roku pomimo, że zgodnie z treścią porozumienia z dnia 8 marca 2011 roku oraz protokołu zdawczo - odbiorczego do tego porozumienia, uprzedni przedmiot dzierżawy stał się własnością pozwanej, a tym samym pozwana poczynając od dnia przeniesienia na jej rzecz ścianki miałyby płacić czynsz za przedmiot stanowiący jej własność;

2. naruszenie prawa procesowego, mające istotny wpływ na treść wyroku, a w szczególności:

a. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dowolną ocenę zgromadzonego w niniejszej sprawie materiału dowodowego i poczynienie błędnych i wewnętrznie sprzecznych ustaleń faktycznych, że powódka wykonała ciężące na niej zobowiązanie wbijania ścianki szczelnej na podporze nr 3 w terminie, tj. w dniu 5 listopada 2010 roku, a pozwana protokołem odbioru częściowego z dnia 30 grudnia 2010 roku jedynie potwierdziła dotrzymanie terminu wykonania robót przez powódkę, a także że powódka wykonała ciężące na niej zobowiązanie wbijania ścianki szczelnej na podporze nr 4 w dniu 15 grudnia 2010 roku, a pozwana protokołem odbioru częściowego z dnia 31 grudnia 2011 roku jedynie potwierdziła dotrzymanie terminu przez powódkę, podczas gdy zgodnie z § 4 ust. 2 łączącej strony umowy za datę ukończenia danego etapu prac uważa się datę jego zatwierdzenia przez inwestora, przy czym w ten sposób dopuścił się również naruszenia prawa materialnego, a to przepisu art. 65 k.c. dokonując wykładni umowy sprzecznej z jej literalną treścią.

Jednocześnie na podstawie art. 368 § 1 pkt. 4 k.p.c. w zw. z art. 381 k.p.c. i art. 382 k.p.c. apelujący wniósł o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z oświadczenia pozwanego z dnia 23 czerwca 2014 roku wraz z potwierdzeniem nadania listem poleconym w przedmiocie naliczenia kary umownej J. B. w kwocie 10 260,00 zł za 25 dni opóźnienia w wykonaniu wbicia ścianki szczelnej na podporze nr 3 dla potrzeb mostu MS A6- budowanej zachodniej obwodnicy P. w ciągu drogi (...) - odcinek II A (Z. - R.) i potrąceniu tej wierzytelności z wierzytelnością wzajemną powódki wobec pozwanej z tytułu wynagrodzenia za dzierżawę ścianek szczelnych, a także o naliczeniu kary umownej powódce w kwocie 31 728,51 zł za 66 dni opóźnienia w wykonaniu wbicia ścianki szczelnej na podporze nr 4 dla potrzeb w/w inwestycji i potrąceniu tej wierzytelności z wierzytelnością wzajemną powódki wobec pozwanej z tytułu wynagrodzenia za dzierżawę ścianek szczelnych, czyli na nową okoliczność, tj. zaistnienia zdarzenia prawnego powodującego materialnoprawny skutek w postaci umorzenia wierzytelności powoda co do kwoty 41 988,51 zł.

W następstwie w/w zarzutów strona pozwana wniosła o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku w punkcie 1:

- podpunkt a. poprzez zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kwoty 2 778,08 zł tytułem odsetek ustawowych za opóźnienie w zapłacie faktury VAT nr (...) liczonych od kwoty 100 000,00 zł od dnia 6 grudnia 2010 roku do dnia 21 lutego 2011 r.;

- podpunkt b. poprzez zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kwoty 32 940,29 zł tytułem wynagrodzenia za dzierżawę ścianek szczelnych wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia 27 maja 2011 roku do dnia zapłaty;

- podpunkt d. poprzez zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego za pierwszą instancję według norm przepisanych, powiększonych o koszty uiszczonej opłaty skarbowej;

2. oddalenie powództwa w pozostałej części;

3. zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, za drugą instancję;

ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w części dotyczącej punktu 1 i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Łodzi, przy uwzględnieniu kosztów postępowania apelacyjnego.

(apelacja k. 574-582)

W odpowiedzi na apelację J. B. wniosła o jej oddalenie oraz o zasądzenie od strony pozwanej na swoją rzecz kosztów postępowania apelacyjnego wraz z kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

(odpowiedź na apelację k. 600-602)

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja okazała się częściowo zasadna i jako taka skutkowałą zmianą zaskarżonego wyroku.

Przed przystąpieniem do szczegółowej analizy zarzutów apelacyjnych stwierdzić generalnie należy, iż wytoczone w niniejszej sprawie powództwo J. B. prowadzącej działalność gospodarczą pod nazwą Przedsiębiorstwo Budownictwa (...) J. B. w J. przeciwko Przedsiębiorstwu (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w S. oparte zostało na dwóch podstawach faktycznych i prawnych. Po pierwsze, powódka żąda zasądzenia kwoty 26 438,14 zł z tytułu odsetek ustawowych za opóźnienie w płatności należności głównych objętych fakturami: nr (...) z dnia 30 października 2010 roku, nr (...) z dnia 30 grudnia 2010 roku oraz nr 10A/2011 z dnia 21 marca 2011 roku. Po drugie, roszczenie o zapłatę kwoty 125 346,94 zł wynika z tytułu wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z czterech ścianek szczelnych za okres ponad 3 miesiące od daty ich wbicia do dnia 22 kwietnia 2011 roku.

Kontrola instancyjna pierwszej z w/w podstaw doprowadziła do zmiany zaskarżonego wyroku w zakresie punktu 1 podpunkt a. poprzez obniżenie zasądzonej przez Sąd pierwszej instancji kwoty 26 438,14 zł do kwoty 9 643,69 zł i oddalenie powództwa w pozostałym zakresie. Rozstrzygnięcie to oparte zostało na treści art. 499 zd. 2 k.c. Zgodnie z tym przepisem, oświadczenie o potrąceniu ma moc wsteczną od chwili, kiedy potrącenie stało się możliwe. Oznacza to, że w wyniku złożenia oświadczenia w dowolnym momencie trwania tzw. fazy kompensacyjnej powstaje taki stan prawny, jaki istniałby, gdyby oświadczenie zostało złożone w chwili jej rozpoczęcia. Jak słusznie podnosi się w doktrynie prawa cywilnego, potrącenie wywołujące skutki dopiero od chwili dokonania go pozbawione byłoby w znacznej mierze swej wartości gospodarczej w obrocie. Chodzi zwłaszcza o wyeliminowanie skutków zwłoki. (...) Kto nabył uprawnienie do potrącenia, z gospodarczego punktu widzenia nie musi się już czuć dłużnikiem. Dokonujący potrącenia zakłada, że przysługująca mu wierzytelność kompensuje ciążyący na nim dług od chwili, kiedy było to możliwe nawet jeśli złoży oświadczenie w jakiś czas później; nie spodziewa się konsekwencji, jakie ewentualnie

mogłyby wiązać się z niespełnieniem świadczenia (Małgorzata Pyziak - Szafnicka, Potrącenie w prawie cywilnym, Zakamycze 2002, s. 220-223). W podobnym duchu wypowiedział się również Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 6 września 2013 roku (I ACa 380/13, opubl. Lex nr 1383483), w którym stwierdzono, iż retroaktywność omawianego oświadczenia powoduje, że oprócz umorzenia wierzytelności, należy brać pod uwagę jeszcze dalsze jego skutki. Za niebyłe należy uznać te następstwa istnienia wierzytelności, związane z upływem czasu, które powstały między jej umorzeniem a chwilą, gdy uprawniony, po powstaniu stanu potrącalności, złożył stosowne oświadczenie woli. W szczególności, jeżeli we wskazanym czasie dłużnik popadł w zwłokę, umorzenie wierzytelności od chwili, kiedy potrącenie stało się możliwe, unicestwia także ten stan rzeczy. Konsekwencje zwłoki przestaną być aktualne, ponieważ potrącenie jest w tym zakresie równoważne ze spełnieniem świadczenia. W ten sposób unicestwiony zostaje między innymi obowiązek płatności odsetek za opóźnienie.

Wbrew ustaleniom faktycznym Sądu pierwszej instancji, wygaśnięcie zobowiązań wynikających z faktury VAT nr (...) z dnia 30 października 2010 roku (na kwotę 112 265,36 zł), faktury VAT nr (...) z dnia 30 grudnia 2010 roku (na kwotę 90 123,94 zł) oraz z faktury VAT nr (...) z dnia 21 marca 2011 roku (na kwotę 118 260,81 zł) nastąpiło w zakresie części kwot wskutek ich potrącenia z wierzytelnościami przysługującymi stronie pozwanej w stosunku do powódki oświadczeniem z dnia 17 sierpnia 2011 roku (k. 122-123), a w pozostałej części, tj. w wysokości 96 270,09 zł poprzez zapłatę gotówki, co wynika z dowodu w postaci przelewu bankowego (k.124).

W dokumencie z k. 13 stanowiącym załącznik do pozwu, strona powodowa nie oddała całej złożoności rozliczenia, jakie miało miejsce w dniu 17 sierpnia 2011 roku. Do tegoż samego pozwu strona powodowa dołączyła dokument z k. 122 akt, z którego wynika że w wyniku oświadczenia strony pozwanej z dnia 17 sierpnia 2011 roku doszło do następujących rozliczeń:

- kwota 112 265, 36 zł wynikająca z faktury nr (...) z dnia 30 października 2010 roku potrącona została z fakturą nr (...) z dnia 21 czerwca 2011 roku;
- kwota 90 123,94 zł wynikająca z faktury nr (...) z dnia 30 grudnia 2010 roku potrącona została z fakturą nr (...) z dnia 21 czerwca 2011 roku;
- kwota 21 990,72 zł wynikająca z faktury nr (...) z dnia 31 stycznia 2011 roku potrącona została z fakturą nr (...) z dnia 21 czerwca 2011 roku;
- pozostała kwota wynikająca z faktury nr (...) z dnia 31 stycznia 2011 roku, tj. kwota 96 270,09 zł zapłacona została przelewem bankowym.

W świetle tych ustaleń Sądu Apelacyjnego J. B. nie może żądać od Przedsiębiorstwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością odsetek ustawowych za opóźnienie w płatności wszystkich kwot objętych sporem. Taka możliwość istnieje jedynie w zakresie roszczenia o zapłatę odsetek od kwoty 100 000,00 zł (wynikającej z faktury VAT nr (...) z dnia 30 października 2010 roku) za okres od dnia następnego po dniu wymagalności (tj. 6 grudnia 2010 roku) do dnia zapłaty (tj. 21 lutego 2011 roku) oraz roszczenia o zapłatę odsetek od kwoty 96 270,09 zł (wynikającej z faktury nr (...) z dnia 31 stycznia 2011 roku - omyłkowo oznaczonej na karcie 13 jako faktura z faktura z dnia 21 marca 2011 roku), od której odsetki wynoszą 5 726,09 zł. Jak wynika bowiem ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, to zobowiązanie wygasło poprzez zapłatę - co w konsekwencji uzasadnia zastosowanie reguł ogólnych z art. 481 § 1 k.c.

Za niezasadne uznać natomiast należy zarzuty apelacyjne zmierzające do podważenia rozstrzygnięcia Sądu pierwszej instancji w pozostałej części, tj. dotyczącej wynagrodzenia za bezumowne korzystanie ze ścianek szczelnych. W tym zakresie konieczne staje się poczynienie rozważań dotyczących dwóch kwestii.

Po pierwsze, zgodnie z załącznikiem nr 1 do umowy podwykonawczej nr 22B/ (...) (rubryka "uwagi"), ustalone wynagrodzenie w wysokości 396 300,00 zł obejmowało między innymi wbicie grodziec stalowych (...) długości 6 m i ich wyrwanie po okresie dzierżawy do 3 miesięcy. Ponadto strony ustaliły, że w przypadku wydłużenia okresu dzierżawy ponad 3 miesiące stawką dodatkowej zapłaty będzie kwota 16 zł/m² (k. 30). Z zebranego w sprawie

materiału dowodowego wynika, że ścianki szczelne na przyczółkach nr 1 i 4 oraz na podporach nr 2 i 3 wyciągnięte zostały dopiero w dniu 22 kwietnia 2011 roku - co oznacza, że powódce należy się wynagrodzenie obliczone w oparciu o w/w stawkę. Jednocześnie zauważyć należy, iż w przypadku każdej ze ścianek szczelnych okres, za który zasadne jest żądanie zapłaty wynagrodzenia biegnie od innej daty początkowej, tj.:

- przyczółek nr 1 (pow. 741,6 m²) - od dnia 8 stycznia 2011 roku;
- podpora nr 2 (pow. 547,2 m²) - od dnia 22 stycznia 2011 roku;
- podpora nr 3 (pow. 547,2 m²) - od dnia 6 lutego 2011 roku;
- przyczółek nr 4 (pow. 640,98 m²) - od dnia 16 marca 2011 roku.

W tym kontekście warto podkreślić, że strona pozwana - pomimo reprezentowania przez profesjonalnego pełnomocnika i spoczywającego na niej na podstawie art. 6 k.c. i art. 232 zd. 1 k.p.c. ciężaru dowodu - nie wykazała, by porozumienie z dnia 8 marca 2011 roku (k. 193) i aneks z tego samego dnia (k. 195) były w swej istocie umową zamiany, na podstawie której strona pozwana przeniosła na rzecz powódki własność ścianki szczelnej z budowy wiaduktu w P. przy ul. (...) w zamian za przeniesienie przez powódkę na rzecz strony pozwanej ścianki wbitej na budowie obwodnicy zachodniej P. obiekt nr MS 6a. Pomimo niejasnego sposobu redakcji w/w dokumentów, apelacja Przedsiębiorstwa (...) spółki z o.o. w S. ogranicza się w analizowanym zakresie do dokonania zwięzłej wykładni literalnej - która w ocenie Sądu Apelacyjnego jest niewystarczająca do przyjęcia twierdzeń strony pozwanej za prawdziwe. Za bardziej przekonujące uznać należy stanowisko J. B. zawarte w odpowiedzi na apelację, zgodnie z którym w/w porozumienie było umową kupna - sprzedaży (...), o czym świadczy chociażby wystawienie przez pozwanego faktury VAT nr (...) na kwotę 223 171,20 zł brutto tytułem "sprzedaży (...) 315 zł/m² x 576 m²"(k. 199).

Niezasadny okazał się również - wobec nieudowodnienia przez stronę pozwaną przysługującej jej względem J. B. wierzytelności - zgłoszony przez Przedsiębiorstwo (...) spółkę z o.o. w S. zarzut potrącenia. Przed przystąpieniem do dalszej analizy podkreślić należy, że rozpoznając przedmiotowy zarzut Sąd Apelacyjny oparł się na ustaleniach faktycznych poczynionych przez Sąd Okręgowy. Jednocześnie warto zauważyć, iż uzasadnienie zaskarżonego wyroku w części rozważań prawnych nie zawiera odniesień do zarzutu potrącenia z uwagi na fakt, iż został on zgłoszony dopiero na etapie postępowania apelacyjnego.

Przede wszystkim strona pozwana nie wykazała, by powódka dopuściła się opóźnienia w wymiarze 25 dni w wykonaniu wbicia ścianki szczelnej na podporze nr 3 oraz w wymiarze 66 dni w wykonaniu wbicia ścianki szczelnej na przyczółku nr 4 - a tym samym by istniały podstawy do obciążenia J. B. karami umownymi w wysokościach odpowiednio 10 260,00 zł oraz 31 728,51 zł. Dokonując oceny zasadności zgłoszonego zarzutu potrącenia, należy mieć na uwadze treść łączącej strony umowy podwykonawczej nr 22B/ (...). W § 4 pkt. 1 wykonawca zobowiązał się do rozpoczęcia, prowadzenia i ukończenia zleconych mu robót zgodnie z Harmonogramem (...) według Załącznika nr 2. Jednocześnie w tym samym postanowieniu umownym strony ustaliły, że w sytuacji gdy zamawiający zaktualizuje harmonogram robót lub gdy będzie to konieczne ze względu na prawidłową realizację kontraktu, zlecający będzie uprawniony do aktualizacji Harmonogramu (...) Wykonawcy w sposób dla niego wiążący. Z uregulowaniem tym koresponduje także treść § 4 ust. 4 umowy, w którym wskazano, że wykonawca zobowiązany jest do stosowania się do poleceń zlecającego i inwestora, które będą konieczne w związku z koordynacją całej budowy. W świetle powołanych postanowień umownych podkreślić należy, iż budowa mostu MS A6 w ramach budowanej zachodniej obwodnicy P. w ciągu drogi (...) - odcinek II A (Z. - R.) stanowiła dużą inwestycję drogową, a Przedsiębiorstwo Budownictwa (...) J. B. w J. było tylko jednym z wielu podmiotów uczestniczących w procesie jej realizacji. Z tego względu, termin ukończenia poszczególnych prac przez podwykonawcę uzależniony był w znacznym stopniu od dynamiki wykonywania prac w ramach całej inwestycji. Niedostosowanie się do poleceń inwestora mogłoby narazić powódkę na odpowiedzialność odszkodowawczą z tego tytułu.

Co więcej, strona pozwana protokołem odbioru częściowego z dnia 30 grudnia 2010 roku odebrała wykonanie robót na podporze nr 3 bez zastrzeżeń, potwierdzając tym samym dotrzymanie terminu przez powódkę. W tym samym

dniu strona pozwana wystawiła J. B. certyfikat płatności faktury nr (...). Z kolei jak wynika ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego (w szczególności opinii z zakresu budownictwa K. Ś.) z uwagi na przedłużające się roboty ziemne związane z wymianą gruntu (realizowane przez generalnego wykonawcę) oraz z wykonaniem kolumn iniekcyjnych na podporze nr 4, powódka z opóźnieniem rozpoczęła wykonywanie swoich prac na podporze nr 4 - które ostatecznie zakończyły się w dniu 15 grudnia 2010 roku. Okoliczność ta została uzgodniona na cotygodniowym spotkaniu z podwykonawcami. Co więcej, strona pozwana protokołem odbioru częściowego z dnia 31 stycznia 2011 roku odebrała jednak wykonanie robót w ilości 640,98 m² bez zastrzeżeń, potwierdzając przy tym dotrzymanie terminu robót przez powódkę. W tym samym dniu wystawiony został certyfikat płatności faktury nr (...).

W świetle powyższych okoliczności uznać należy, iż Przedsiębiorstwo (...) spółka z o.o. w S. zaakceptowała zmianę terminu wykonania prac przez powódkę w porównaniu z pierwotnymi ustaleniami harmonogramu, czego nie można traktować jako czynności wymagającej aneksu do umowy. Natomiast, jeśli zmieniła w tym zakresie zdanie, to w toku niniejszego postępowania nie wyjaśniła w sposób przekonujący, z jakich powodów to nastąpiło. Podobnie strona pozwana nie uzasadniła, dlaczego - pomimo powszechnej praktyki potrącania wierzytelności pomiędzy stronami - podniosła zarzut potrącenia wierzytelności mającej wynikać z tytułu kar umownych dopiero w dniu 23 czerwca 2014 roku, a więc po upływie 4 lat od wykonania przedmiotowych prac, po wydaniu przez Sąd pierwszej instancji niekorzystnego dla niej rozstrzygnięcia.

Jedynie na marginesie warto zauważyć, iż w toku przedmiotowego postępowania Przedsiębiorstwo (...) spółka z o.o. w S. poprzez podejmowane czynności o charakterze procesowym i pozaprocesowym w znacznej części uznała roszczenie powódki w zakresie dochodzonej kwoty 125 346,94 zł. Nastąpiło to kolejno poprzez: zapłatę kwoty 5 760,14 zł, sformułowany wniosek apelacyjny o zasądzenie w punkcie 1 podpunkt b kwoty 32 940,29 zł oraz zgłoszenie zarzutu potrącenia (bez zaznaczenia, że czynione jest to jedynie z ostrożności procesowej) w wysokości 41 988,51 zł.

O kosztach postępowania pierwszoinstancyjnego orzeczono na podstawie art. 100 zd. 1 k.p.c. poprzez ich stosunkowe rozdzielenie. Powódka wygrała niniejszą sprawę w 89 % (zasądzone 128 090,97 zł + zapłacone w trakcie procesu 5 760,14 zł = 133 851,11 zł);

133 851,11 zł : żądane 151 786,00 zł = 0,89). J. B. poniosła łącznie koszty procesu w wysokości 12 467 zł (7 590,00 zł tytułem opłaty sądowej od pozwu + 1260,00 zł tytułem zaliczki na wynagrodzenie biegłego + 3617 zł tytułem zastępstwa procesowego), natomiast strona pozwana poniosła koszty w wysokości 3617 zł (tytułem zastępstwa procesowego). Oznacza to, że łączne koszty procesu obu stron wyniosły 16 084 zł, z czego powódka powinna ponieść 1 769,24 zł (11 % z globalnej kwoty). W konsekwencji, Sąd zasądził od Przedsiębiorstwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. (...) na rzecz (...) kwotę 10 697,76 zł (12 467 zł - 1 769,24 zł).

Na tej samej zasadzie Sąd Apelacyjny rozstrzygnął o kosztach postępowania drugoinstancyjnego. Strona pozwana wygrała sprawę w instancji odwoławczej w 16 % (17 933,97 zł : wartość przedmiotu zaskarżenia 109 968,00 zł). J. B. poniosła koszty procesu w wysokości 2700 zł (z tytułu zastępstwa procesowego), natomiast strona pozwana w wysokości 8 199,00 zł (2700 zł z tytułu zastępstwa procesowego + 5 499 zł z tytułu opłaty sądowej od apelacji). Oznacza to, że łączne koszty procesu za postępowanie drugoinstancyjne wyniosły 10 899 zł, z czego powódka powinna ponieść 1 743,84 zł (16 % z tej kwoty). W konsekwencji, Sąd zasądził od Przedsiębiorstwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. (...) na rzecz (...) kwotę 956,16 zł (2700 zł - 1743,84 zł)

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., oddalając apelację w pozostałym zakresie na podstawie art. 385 k.p.c.